

Mikołaj Getka-Kenig

POPULARNONAUKOWY OPIS BADAŃ NAUKOWYCH PLANOWANYCH PRZEZ WNOSKODAWCĘ PODCZAS STAŻU PODOKTORSKIEGO

Pałac na Wodzie w Łazienkach, Świątynia Sybilli w Puławach, warszawski Pałac Namiestnikowski ... – te i wiele innych budowli klasycystycznych z przełomu XVIII i XIX w. stanowi doniosły fragment naszego architektonicznego dziedzictwa, zajmując ważne miejsce w zbiorowej świadomości Polaków. Ten fakt znajdował przez długi czas wyraz w historiografii architektonicznej. Zarówno w okresie międzywojennym jak i w ciągu kilku pierwszych powojennych dekad, klasycyzm należał do głównych przedmiotów zainteresowania polskich historyków architektury, wśród których czołową pozycję zajmowali Władysław Tatarkiewicz, Stanisław Lorentz, Tadeusz Stefan Jaroszewski i Andrzej Rottermund. Od lat 80-tych XX w. intensywność badań nad klasycyzmem zdecydowanie osłabła wraz z pojawieniem się monograficznych studiów, zwięźcających dotychczasową refleksję nad klasycystyczną formą architektoniczną samą w sobie. Z punktu widzenia dominującej wówczas formalistycznej perspektywy, temat mógł być w praktyce uznany za zamknięty. Mój projekt ma na celu na nowo podjąć refleksję nad klasycyzmem w architekturze polskiej po tej przeszło pokoleniowej przerwie. Tym razem nie chodzi jednak o studia nad formą jako taką, lecz o jej społeczno-kulturową funkcję jako „narzędzia” politycznego dyskursu modernizacji państwa i społeczeństwa polskiego w latach 1764-1830. W moim wyjściowym założeniu jest to fundamentalny kontekst ideologiczny dla tego architektonicznego fenomenu, a podjęcie akurat tego tematu stanowi do pewnego stopnia bezpośrednią kontynuację wcześniejszych badań. Można bowiem powiedzieć, że moja praca zaczyna się dokładnie w tym miejscu, w którym niegdyś zatrzymała się analiza Tadeusza Stefana Jaroszewskiego, konkludującego w jednej ze swoich książek bez wchodzenia w szczegóły, że klasycyzm w najwyższym stopniu wyrażał ideały polskiego oświecenia (z tym, że w moim ujęciu zamiast o oświeceniu, niepoddającym się prostym definicjom, mówię o polityczno-społecznej modernizacji).

Pierwszym celem mojego projektu jest ustalenie sieci bezpośrednich ideologicznych koneksji (pola znaczeniowego) idiomu klasycznego. Następnie, na tej podstawie chcę wykazać, w jakim zakresie (czyli w odniesieniu do jakich konkretnych problemów i ich szczegółowych aspektów) ta dominująca wówczas forma architektonicznego wyrazu stanowiła „narzędzie” (i przynajmniej do pewnego stopnia produkt) podstawowego polskiego dyskursu politycznego tej epoki, czyli modernizacji państwa i społeczeństwa (narodu). Z tym ostatnim ściśle powiązane jest ustalenie tego, na czym polegała specyfika klasycyzmu jako jednego z elementów dyskursu modernizacji w polskim kontekście tego okresu (czyli jaką wizję reformy polityczno-społecznej klasycyzm niósł ze sobą) – co on do niego wnosił, jak go modyfikował i wzbogacał bądź ograniczał. Klasycyzm nie jest bowiem dla mnie bierną formą wyrazu jakichś zewnętrznych wobec siebie treści, ale formą, która je przekształcała i „dyscyplinowała”, nadając im specyficznego znaczenia. W moich badaniach skupiam się na dwóch podstawowych płaszczyznach, na których klasycyzm wchodził w relację z politycznym dyskursem modernizacji, a więc na analizie wątków politycznych w tekstach dotyczących architektury, jak również na treściach ideologicznych zawartych w samej formie architektonicznej.

Niniejszy projekt ma w swoim założeniu nie tylko wzbogacać dotychczasową perspektywę patrzenia na polski klasycyzm przełomu XVIII i XIX w., ale i również – poprzez interdyscyplinarne ujęcie – stanowić ważny i oryginalny głos w historycznej dyskusji na temat polskiej modernizacji.